

AUNIOS

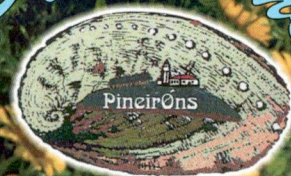
Nº 23

MAIO 2018

20
Aniversario
1998-2018

ASOCIACION CULTURAL

Pineirões

ÁLVARO DE LAS CASAS. BREVE PERCORRIDO VITAL (1901-1950)

Por: Uxío-Breogán Diéguez Cequiel
Profesor da Universidade da Coruña

A figura de Álvaro de las Casas foi tan relevante no seu tempo, como controvertida. As diversas etapas que abriu na súa vida dan conta do que indico e a respecto do que a seguir escribo, como síntese da abordaxe que realicei amplamente á súa figura noutro¹.

Os primeiros anos

Álvaro María Casas Blanco, fillo do avogado e notario eclesiástico José Casas González e de Antonia Blanco Nieto, naceu en Ourense. Nomeadamente por volta do 2 de xullo de 1901 no número vinte da Praza Maior daquela vila. Os seus primeiros anos de vida pasaraos co pai e a nai nesta súa cidade natal.

Desde crianza, De las Casas veríase impregnado dun forte catolicismo, presente fundamentalmente a través do seu pai (quen, parello á súa función de notario eclesiástico, poría en marcha en 1903 o Boletín del Círculo Católico de Obreros) e do seu tío, Juan Bautista (cóengo de Ourense e Gobernador Eclesiástico, para alén de Vicario Xeral de Cuba entre 1887 e 1896).

De familia acomodada, como se pode intuír, incorporábase Álvaro De las Casas no 1910 ao Instituto de Ourense, tal e como tempo máis tarde un irmán seu, Augusto María, cinco anos máis novo e que andando o tempo sería poeta recoñecido (así como censor de prensa) en Ourense.

Na imprenta Nós, de esquerda a dereita, Tenreiro, Del Riego, Xohán Brañas, A. Casal e De las Casas. Por Luís Seoane.

Un e outro irmán demostrarían dotes para a escrita no seu tempo de escola e comezarían de mozotes a redixir os seus primeiros poemas. A figura de Antón Lousada Diéguez sería para ambos de grande relevo, xunto ao ourensán Ramón Otero Pedrayo.

Lousada Diéguez chegara á cidade das burgas no outono de 1914, onde ocuparía no Instituto provincial a cátedra de Psicoloxía, Lóxica, Ética e Rudimentos do Dereito; sendo

fundamental diante da articulación do que máis tarde se daría en chamar 'Xeración Nós'. Da que participarían, para alén del e de Pedrayo, Vicente Risco, Marcelo Macías, Arturo Nogueira e F. López Cuevillas, xunto a outros escritores que defendían o idioma e cultura propia da Galiza, así como o recoñecemento legal do feito diferencial galego (participando das Irmandades da Fala, pouco despois da súa fundación no ano 1916). Este grupo de intelectuais serviríalle aos irmáns De las Casas para maduraren intelectualmente, medrando neles un sentimento galeguista.

Tempos de universidade e proxección social

Unha vez rematada, con matrícula de honor, a etapa de bacharel, Álvaro de las Casas encamiñábase cara a Valladolid no 1917, onde se matricularía na sección de Historia da recién creada Facultade de Filosofía e Letras daquela cidade. Aínda lonxe do país acompañábano as lembranzas da súa cidade natal e a ideoloxía do profesor Lousada, e achegados, que deixarían unha forte pegada no rapaz para o resto da súa vida.

Parello á súa vida académica, é nestes anos cando desde Valladolid Álvaro de las Casas enceta a súa actividade literaria e xornalística, que o levará a asinar en diversas publicacións galegas e españolas. Cando no 1920 remata a súa licenciatura, este mozo ourensán tiña unha proxección social nada desdeñábel. Un tempo aquel no que aproveitara para afondar no catolicismo do que fora impregnado polo seu ámbito familiar. Non en van faría parte da 'Asociación de Estudiantes Católicos de España' (AECE) e da súa directiva naquela mesma altura.

Unha vez rematados os seus estudos en Valladolid, e de impartir aulas como profesor auxiliar durante dous cursos, decide marchar a Madrid para se doutorar cara a finais de 1922. Seguirá a prodigarse en medios de comunicación varios, iniciando unha serie de conferencias que lle reportarán fama de grande orador, malia a súa mocidade.

Activismo político. Do españolismo monárquico ao galeguismo republicano.

O feito de marchar vivir ao epicentro da política española marcaría na vida de Álvaro de las Casas un claro punto de cesura. As súas dotes como conferenciante e escritor, os contactos que tiña entre destacados cadros do catolicis-

¹Vid. Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán (2003), Álvaro de las Casas. Biografía, obra e documentos, Vigo, Galaxia.

HOMENAXE A ÁLVARO DAS CASAS

mo -moi ben posicionados, económica e politicamente-, así como un don de xentes testado, daría lugar a situarse no escenario político nunha posición de relevo, mantendo íntima ligazón coa aristocracia española. De feito, en maio de 1923 a monarquía española nomeará profesor a De las Casas do sobriño de Alfonso XIII, o infante José Eugenio de Baviera y Borbón, a quen lle dará aulas -xunto aos tamén infantes por gracia real Fernando e María Teresa de Baviera e Borbón-. Ao que debemos sumar que entre 1924 e 1925 De las Casas ocuparía a responsabilidade de secretario político do alcalde de Madrid, Fernando Suárez de Tangil y de Angulo, titulado conde de Vallenga. Tempo no que estaría ben inserido na elite madrileña e española, quer no círculo máis cercano á Casa Real española, quer no círculo máis cercano ao xeneral Miguel Primo de Rivera, que encabezaría unha ditadura de corte reaccionario en España entre 1923 e 1929.

Ora ben, no final da década dos anos vinte, Álvaro de las Casas alónxase da Casa Real e da ditadura primorriverista. Ambas realidades estaban ameazadas polo republicanismo que estaba a gañar presenza entre a maioría social; que daría lugar á queda destas, finalmente, nos inicios de 1931. De tal modo que o Álvaro de las Casas que impulsara no 1925 en Madrid a colección editorial Biblioteca de Estudos Gallegos avanza, politicamente, cara a postulados nacionalistas.

Nacionalismo galego.

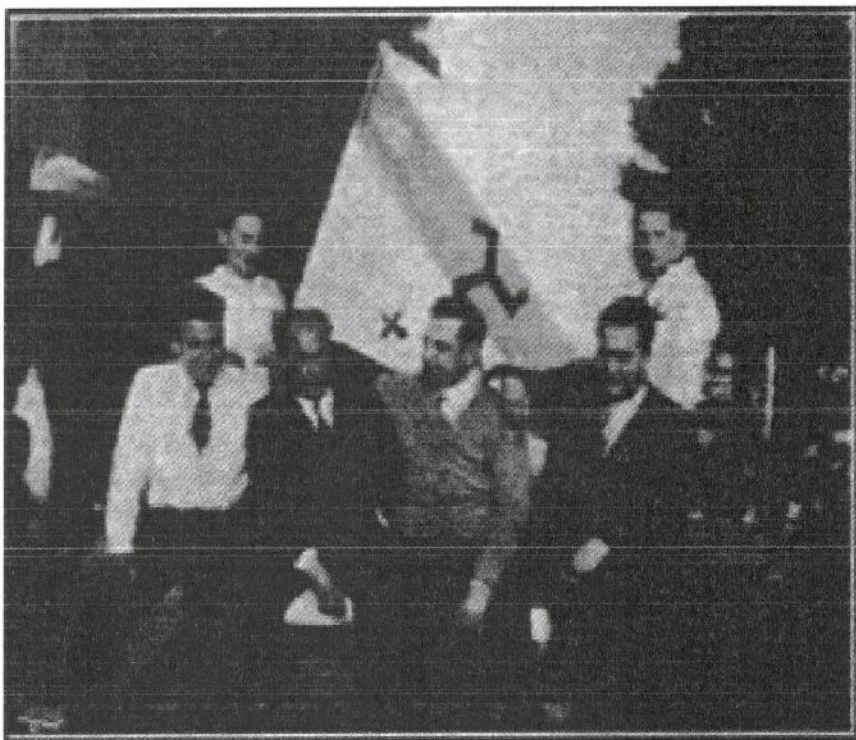
Logo dunha etapa en Estremadura, como docente que viña de gañar praza naquel final da década dos vinte, asentárase na Galiza o noso protagonista. Concretamente en Noia, desde onde De las Casas protagonizará unha dinámica frenética.

Recén chegado a esta vila, impulsa no 1930 unha 'Irmandade Galeguista', cando as Irmandades da Fala (IF) estaban diante da súa recta final e logo de ter participado no famoso 'Xantar da Barxa' (en Vigo, o Día de Galiza). No 1931 promove 'Ezquerda Galeguista', onde non só se revela galeguista e republicano, senón tamén firme defensor da esquerda política.

E no final daquel ano de 1931 participaría De las Casas na VII Asemblea das IF, na que se disolven estas para dar lugar á constitución do Partido Galeguista (PG). Desde o seu nacemento, Álvaro de las Casas fará parte do consello executivo do novo partido nacionalista. Centrándose particularmente no activismo político orientado cara á mocidade. O que daría como resultante a creación dos 'agrupamentos xuvenís' Ultreya, no mes de febreiro de 1932. Os primeiros formantes de Ultreya serían estudantes de Álvaro de las Casas en Noia; resultando célebres as súas xeirás (excursións polo mar ou polo monte...).

Dado que o PG tentou converter Ultreya nas súas mocidades, e Álvaro de las Casas opúxose, o creador destes agrupamentos marcharía do partido de Castelao e Bóveda, dando lugar a diversas tentativas fallidas no ámbito políti-

co (como a creación da organización Vanguarda Nazionalista Galega...). Ora ben, neste tempo, novamente, o Álvaro de las Casas que seguiría a brillar é o literato, conferenciante e investigador. Dando lugar a unha notábel produción, que non abordo nestas páxinas por ser obxecto doutro artigo nesta revista.

De esquerda a dereita Claudio Losada, Paz-Andrade, De las Casas e Filgueira Valverde. Detrás a bandeira dos Ultreya.

Cambio de ciclo e final dunha vida intensa.

Cando na Galiza se desenvolve o final da campaña a favor do Estatuto de Autonomía (xuño de 1936) Álvaro de las Casas estaba nunha viaxe pola Alemaña nazi, coa que fica engaiolado. Ao seu regreso á Galiza áchase cun contexto prebélico, inmediatamente previo ao golpe militar do 18 de xullo de 1936. Escapa deste, marchando a Portugal (onde nos anos vinte fixera importantes contactos, algúns deles salazaristas confesos). En terras portuguesas participaría de encontros anticomunistas, saudando aos militares golpistas en España. De Portugal marcharía De las Casas a América do Sul. Viviría en Brasil, onde sería docente da Universidade de Niteroi, entre 1937 e 1939, así como en Chile e Arxentina. Neste último país asentárase no 1939, ano no que crearía en Bos Aires a editorial Emecé. Viviría en Arxentina, con breves paréntese, até a súa morte nos inicios do ano 1950. Moraría os últimos anos da súa vida en Paraná (logo de ter sido docente en Rosario e Santa Fe), ocupando a Dirección Xeral de Cultura da provincia de Entre Ríos, ao fronte da que impulsaría a revista Tellus.